

"fezâil" ve "fezâilü'l-ashâb" gibi bölümle-
rinde bu anlayışı teyit eden pek çok riva-
yet bulunmaktadır. Hassân b. Sâbit, Kâ'b
b. Zühêyr, Abdullah b. Revâha gibi şairle-
rin Hz. Peygamber'i metheden şiirlerinin
onun tarafından memnuniyetle karşılan-
ması da bu anlayışı güçlendirmektedir
(Kandemir v.dğr., VII, 389-391).

Bazı âlimler ise gerçeği ifade etse dahi
insanları methetmenin gerek öven ge-
rekse övülen bakımından doğru olmadığı
görüşündedir. İbn Hazm'a göre akıllı ve
gerçekçi kimse başlangıçta kendisine acı
verse de yerilmeyi övülmeye tercih eder.
Çünkü medihte hakikat payı olsa bile en-
sanı kibir ve gurura götürür, sonuçta er-
demlerine zarar verir. Eğer medih gerçek
dışı ise bu övgüden memnun olan kişi,
hakkında söylenen düzmece iltifatlarla
aldanmış olur ki bu önemli bir kusurdur.
Haklı yergiye mâruz kalan kişinin bunu
kendisi için bir uyarı sayıp ahlâkını düzelt-
mesi, haksız yergiyile karşılaştığında ise
bunu sabır ve hilimle karşılayıp erdemi-
ne erdem katması mümkündür. Sonuçta
her durumda akıllı kişi için methedilmek
zemmedilmekten daha zararlıdır.

İnsanın övülmekten hoşlanmasının ve
yerilmekten çekinmesinin temelindeki
psikolojik sebepleri, övülme tutkusu ve
yerilme korkusunun doğurduğu ahlâkî
ve dinî bakımdan tehlikeli sonuçları, bu
komplekslerden kurtulmanın yollarını der-
rin bir vukufia inceleyen Gazzâlî, övgünün
-gerçeğin ifadesi bile olsa- hem öven hem
de övülen bakımından zararlı sayıldığı gö-
rüşüne varmaktadır. İnsanların kendileri
hakkındaki övgüler karşısında tutumları-
nı sıralayarak en olumlu tutumun her
türlü övgüye dürüstlük ve içtenlikle karşı
çıkma olduğunu belirtmektedir.

İyilikle anılma ve övülme arzusunun in-
sanın tabiatında mevcut bir eğilim oldu-
ğunu belirten başka ahlâkçılar da bulun-
makla birlikte bunlar söz konusu eğilime
ahlâkî bakımdan olumlu bir motif olarak
bakılabileceğini düşünmüşlerdir. Meselâ
Râgib el-İsfahânî, pek çok insanın adale-
te yönelmesinde övülme arzusunun yap-
ıcı rol oynadığını, yerilmekten sakınma-
yan, övülmekten sevinç duymayan insan-
ların kötü işler yapmasının ancak baskı
ile mümkün olabileceğini söyler. Nitekim
insanların akıl, hayâ, övgü ve yergi, teş-
vik ve korkutma ile kötülükten nefret
ettirilip iyiliğe sevkedilebileceği, yerginin
kötülükten alıkoyamadığı, övgünün iyili-
ğe yönelmediği bir kimsenin artık hay-
vandan veya cansız bir nesneden farksız
olduğu belirtilmiştir. Râgib el-İsfahânî,

övgü ve yerginin özü itibarıyla iyi yahut
kötü olmayıp bunların güdülen amaçlara
bakarak değerlendirilmesi gerektiğini
ifade eder. Buna göre iyi bir amacın ger-
çekleşmesi için övgüye başvurmak iyidir.
Buna Hz. İbrâhim'in, "Bana, sonra gele-
cek nesiller içinde iyilikle anılmayı nasip
eyle" (eş-Suarâ 26/84) meâlindeki duası-
nı delil gösteren İsfahânî âyeti, "Bana öyle
işler yapmayı nasip et ki beni o işlerle öven
kişi doğruyu söylemiş olsun" şeklinde açıklar.
"Birini iyiliği sevindiriyor, kötülüğü
üzüyorsa o kişi mümindir" meâlindeki ha-
dis de (Müsned, I, 18, 26; Tirmizî, "Fiten",
7) insanın iyilikleriyle anılmasından mem-
nun olmasında sakınca bulunmadığına
işaret etmektedir. Bununla birlikte er-
demli insan dalkavukluğuyla tanınanlar-
dan, aldatıcı dostlardan, insanları övme
tabiatında olanlardan ve nabza göre şer-
bet verenlerden gelen övgüleri nefretle
karşılmalıdır. Bir kimsenin kendisini
övmesi ise kötü bir huydur (ez-Zerî'a, s.
277).

BİBLİYOGRAFYA :

Râgib el-İsfahânî, *el-Müfredât*, "hmd" md.;
a.mlf., *ez-Zerî'a ilâ mekârîmi's-şerî'a* (nşr. Ebü'l-
Yezîd el-Acemî), Kahire 1405/1985, s. 277-278;
Tehânevî, *Keşşâf*, I, 288-289; *Müsned*, I, 18, 26;
Buhârî, "Şehâdât", 16, "Edeb", 54; Müslim,
"Zühd", 65, 69; Ebü Dâvûd, "Edeb", 9; Tirmizî,
"Fiten", 7; Mâverî, *Edebü'd-dünyâ ve'd-dîn*,
Beyrut 1398/1978, s. 234-236; İbn Hazm, *el-
Ahlâk ve's-siyer*, Beyrut 1405/1985, s. 17-18;
Gazzâlî, *İhyâ*, III, 159-161, 286-293; Ebü Bekir
İbnü'l-Arabî, *Ahkkâmü'l-Kur'an* (nşr. Ali M. el-
Bicâvî), Kahire 1394/1974, III, 1092; Kurtubî, *el-
Câmi'*, V, 246-247; M. Yaşar Kandemir v.dğr.,
*Riyâzû's-sâlihîn: Peygamberimizden Hayat
Öçüleri*, İstanbul 1998, VII, 389-391; "Medh",
Mu.F., XXXVI, 275-282.

MUSTAFA ÇAĞRICI

MEDİNE

(المدینة)

**Hız. Peygamber'in mescidıyla
kabrinin bulunduğu hicret yurdu,
İslâm'da iki Harem bölgesinden biri,
Resûl-i Ekrem ve Hulefâ-yi Râşidîn
döneminin başşehri.**

Arap yarımadasının batısında Hicaz
bölgesinde Kızıldeniz kıyısına yaklaşık 130
km. uzaklıkta, Mekke'nin 350 km. kadar
kuzeyinde olup deniz seviyesinden yük-
sekliği Harem-i şerif'te 619 metredir.
Şehrin kurulmuş olduğu geniş düzlüğün
kuzeyini Uhud, güneyini Âir dağları, doğu-
sunu Vâkım harresi (volkanik lav akıntısı),
batısını Vebere harresi kuşatır. İbn Ke-
sîr'in verdiği bilgiye göre 19 (640) yılında
ve Hz. Osman zamanındaki lav püskürt-

meleriyle 654'te (1256) "Hicaz ateşi" ola-
rak tarihe geçen volkanik faaliyetler, Me-
dine ve çevresindeki bu volkanik etkinlik-
lerin o dönemde henüz tam olarak sona
ermediğini gösterir. Medine ve yöresi su
kaynakları bakımından oldukça zengin-
dir. Şehrin içerisinde ve etrafındaki akar-
sular, tabanında suya elverişli yumuşak
tabakalı vadilerin yer aldığı volkanik alan-
larda bulunan yer altı kaynakları bu zen-
ginliğin en önemli unsurlarıdır. Yağmur
fazla yağdığında bu alanlardan gelen sul-
lar zaman zaman sel baskınlarına sebep
olmaktaydı. Hz. Osman döneminde Meh-
zûr vadisinde gelen sel baskınlarını ön-
lemek maksadıyla bir set yapılmıştır (İbn
Şebbe, I, 169; Belâzûrî, *Fütûh*, s. 13). 156'
da (773) yağmur suları bütün Medine va-
dilerini doldurarak Mescid-i Nebevî'yi teh-
dit etmiş, kanallar açılıp suyun dağılması
sağlanmıştır (İbn Şebbe, I, 169). Ovalık
bölgede eskiden beri çok sayıda kuyu bu-
lunmaktadır. Ancak kuyuların suyu ço-
ğunlukla acı olduğundan içme suları da-
ha çok güneydeki kuyulardan temin edil-
meye çalışılmıştır. İbn Şebbe, bunlardan
Hz. Peygamber'in su içtiği ve abdest aldı-
ğı on dört kuyunun adını zikretmektedir
(a.g.e., I, 152, 156-162).

Medine'nin bilinen en eski adı Yesrib
olup bu adın, buraya ilk yerleşen kişi ol-
duğu rivayet edilen Yesrib b. Vâil b. Kâyi-
ne b. Mehlâbil'in isminden geldiği kayde-
dilmektedir (Semhûdî, I, 156). Şehrin
adı Batlamyus ve Bizanslı Stephanus'ta
Iathrippa olarak verilmiştir (*El'* [İng.], V,
994). "Zarar vermek, karıştırmak, kötüle-
mek, başa kakmak, bozmak" gibi anlamlara
gelen. serb kökünden türeyen Yesrib
kelimesi, Kur'an'da Medine'nin adı ola-
rak bir yerde geçmektedir (el-Ahzâb 33/
13). Yesrib adı önceleri, kuzeyde ilk yer-
leşmenin gerçekleştiği tahmin edilen Curf
ile Kanât vadileri arasında kalan kesimi
belirtirken daha sonra şehrin tamamı
için kullanılmıştır. Hicretin ardından Hz.
Peygamber şehre Tâbe, Taybe (hoş ve gü-
zel) gibi olumlu anlamlar içeren adlar ve-
rilmesini istemiştir (*Müsned*, IV, 285). İslâm
kaynaklarında Medine'ye Tayyibe,
Miskîne, Azrâ, Câbire, Mecbûre, Mahab-
be, Mahcûbe, Kur'an'da Medine için kul-
lanılan "dâr" kelimesinden hareketle (el-
Haşr 59/9) Dârülhicre, Dârülmân, Dârüs-
sünne, Resûl-i Ekrem'e nisbetle Medînet-
türresûl (Medînetünnebî) ve el-Medînetü'l-
münevverre gibi isimlerin verildiği görülmektedir.
Çoğunluğu şehrin kutsallığına,
hicret yurdu ve başşehir olmasına, hic-
retten sonra gerçekleşen medenîleşmeye